

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЧЕТВРТО ОДЕЉЕЊЕ

ПРЕДМЕТ РАДИО-ДИФУЗНО ПРЕДУЗЕЋЕ Б92 АД ПРОТИВ СРБИЈЕ

(Представка број 67369/16)

ПРЕСУДА

Члан 10 • Слобода изражавања • Несразмерно грађанско кажњавање предузећа за емитовање телевизијске вести и објављивање интернет чланка којим се клевета јавни функционер • Одсуство релевантних и довољних разлога • Санкције (начињена штета, уклањање чланка са интернет портала и објављивање пресуде) могу да имају одвраћајући ефекат на остваривање права подносиоца представке на слободу изражавања • Пропуст домаћих судова да примене стандарде у складу са начелима садржаним у члану 10, односно да заснују одлуке на прихватљивој процени релевантних чињеница • Прекорачено уско поље слободне процене

СТРАЗБУР

5. септембар 2023. године

Ова пресуда постаје правоснажна у околностима из члана 44. став 2. Конвенције. Може бити предмет редакцијских измена.

У случају Радио-дифузног предузећа Б92 АД против Србије,
Европски суд за људска права (Четврто одељење), на заседању Већа
у саставу:

Gabriele Kucsko-Stadlmayer, *председник*,
Tim Eicke,
Branko Lubarda,
Armen Harutyunyan,
Anja Seibert-Fohr,
Ana Maria Guerra Martins,
Anne Louise Bormann, *судије*,

и Andrea Tamietti, *секретар одељења*,

Имајући у виду:

представку (број 67369/16) против Републике Србије, коју је Суду
по члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода
(у даљем тексту: Конвенција) поднело Радио-дифузно предузеће Б92
АД - предузеће регистровано у Србији (даље у тексту: подносилац) 9.
новембра 2016. године;

одлуку да се Влада Републике Србије (у даљем тексту: Влада)
обавести о притужбама у вези са слободом изражавања подносиоца
представке и да се остатак представке прогласи неприхватљивим;
запажања странака;

Након што је расправљано иза затворених врата 9. маја и 4. јула
2023. године,

доноси следећу пресуду, која је усвојена друго споменутог дана:

УВОД

1. Овај предмет се односи на слободу изражавања подносиоца
према члану 10. Конвенције. Подносилац се посебно жалило да
накнада, коју мора да плати јавном функционеру у парничном
поступку који је друго споменути покренуо, представља уплитање у
право на саопштавање информација, што није било неопходно у
демократском друштву.

ЧИЊЕНИЦЕ

2. Подносилац је предузеће регистровано 2005. године у Београду,
Републици Србији. Подносиоца је заступала госпођа К. Савовић,
адвокат из Београда.

3. Владу је заступала њихова заступница, госпођа З. Јадријевић
Младар.

4. Чињенице у вези са предметом могу се резимирати на следећи
начин.

I. ОСНОВНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

5. Подносилац је власник телевизијског канала ТВ Б92 и интернет портала *B92.net*. Према финансијском извештају за 2020. годину, подносилац је у тој години остварио добит од 336.527.000 динара (RSD) (приближно 2.854.000 евра (EUR)).

6. Одсек за борбу против корупције (у даљем тексту: ОБПК) је одсек у оквиру Одељења за борбу против организованог финансијског криминала Управе криминалистичке полиције Министарства унутрашњих послова Тужене државе.

7. Током неутврђеног периода пре 27. новембра 2011. године, новинари подносиоца спровели су новинарско истраживање за документарну телевизијску серију „Инсајдер – Купопродаја здравља“, која се односи на набавку вакцине *AH1N1* 2009. године. Приликом истраживања, подносилац је дошао у посед „службене белешке бр. 14/11, израђене од стране ОБПК-а 13. септембра 2011. године. Тачније, неутврђеног датума, главни уредник информативног програма подносиоца је добио дотичну белешку од два полицајца (видети доле наведени став 25). У списима предмета нема више детаља у вези с тим.

8. У напомени је прецизирано да су полицијски службеници ОБПК-а спровели поступак и вршили проверу у предметном случају од марта, односно априла 2009. до 13. септембра 2011. године. То је укључивало разне мере надзора које је наредио истражни судија, као и привремено одузимање докумената и разговоре. О њиховим поступцима обавештени су непосредни претпостављени полицајаца, као и заменик специјалног тужиоца за организовани криминал М.И. Крајем августа и почетком септембра 2011. године „почела је завршна фаза“, с обзиром на то да су полицајци ОБПК-а, њихови непосредни претпостављени и Канцеларија специјалног тужиоца за организовани криминал (у даљем тексту: Специјално тужилаштво) закључили да су извршене све неопходне провере.

9. У белешци је прецизирано да је од 5. до 13. септембра 2011. године пет службеника надлежних служби Министарства унутрашњих послова обавило више консултација са специјалним тужиоцем и замеником специјалног тужиоца за организовани криминал, М.Р. и М.И. Током тих консултација, службеници ОБПК-а су изнели своје виђење случаја, а то је да постоји основана сумња да је шест особа извршило кривично дело злоупотребе службеног положаја, са намером да фаворизују предузеће Ј., како би се истом доделио повлашћени положај и омогућило стицање финансијске добити. У белешци су наведена имена шест лица и прецизирани њихови лични подаци, као и шта би се могло основано сумњати да је сваки урадио. Међу шесторо је била и З.П., у то време помоћница министра здравља. У погледу ње је прецизирано да постоји основана сумња да:

(а) је прикривала чињеницу да је Министарство здравља – односно министар Т.М. – већ у јулу 2009. године резервисало више од три милиона доза одређене вакцине, коју производи компанија Н., преко представништва дистрибутера Н. – предузећа Д. из Ваљева, и да је ту информацију изоставила из припремљеног предлога за Владу новембра 2009. године у вези са неопходношћу набавке пандемијских вакцина АН1N1;

(б) су у име Министарства здравља она и министар Т.М. водили преговоре са другим произвођачем вакцине, који је у септембру 2009. године предложио набавку друге вакцине по повољнијој цени без посредника и дистрибутера; и да

(в) је након што је Комисија за спровођење набавке пандемијских вакцина сачинила извештај о свим понудама, са предлогом који понуђачи треба да буду изабрани, искористила свој службени положај и хијерархијски статус да наложи једном од стручних чланова Комисије, који је био и службеник у одељењу Министарства здравља којим је непосредно управљала З.П., да сачини нови извештај о понудама, који би био заведен под истим бројем и датумом као и претходни извештај, али у корист предузећа Ј.

10. У белешци је даље одређено да тужиоци нису прихватили предлог ОБПК-а. Сматрали су да не могу да изнесу случај пред суд због недостатка доказа за покретање истраге у вези са особама поменутим у извештају ОБПК-а који су запослени у Министарству здравља, те су рекли да ће послати нацрт пријаве. У нацрту пријаве који је предложио заменик специјалног тужиоца М.И. осумњичене су три особе (С.В., бивши директор Републичког завода за здравствено осигурање); В.Г., директор предузећа Ј. и Ј.П., власник и директор предузећа Д.). Неколико службеника министарства, укључујући начелника и заменика начелника Одељења за борбу против организованог финансијског криминала, сложили су се да нацрт пријаве не одговара чињеничном стању, међутим тужиоци су инсистирали да се кривична пријава подноси само у погледу три особе именоване у њиховом нацрту. У белешци се наводи да је ОБПК накнадно сачинио нови извештај, у којем су покушали да покажу тужиоцима да је било „веома тешко изоставити људе из Министарства здравља из случаја јер је цела прича [била] извучена из контекста”.

11. У белешци је прецизирано да су 9. септембра 2011. године одржане додатне консултације у Специјалном тужилаштву којима су присуствовали специјални тужилац, његов заменик, два начелника и два службеника Министарства унутрашњих послова. На састанку су представници Министарства представили свој нацрт кривичне пријаве у којој је од тог тренутка обухваћено четрнаест особа. Именовано је свих четрнаест особа, а у притужби су наведени и њихови лични подаци и шта је ОБПК сматрао да су учинили. На списку су били З.П.,

при чему су исте сумње у вези са њом биле назначене као што је горе наведено (видети став 9 изнад). Током састанка ОБПК је презентовао и аудио снимке добијене током телефонског и другог надзора комуникације.

12. Чини се да је неутврђеног датума пре 29. новембра 2011. године поднета кривична пријава против три особе које је навело Специјално тужилаштво.

II. ИНФОРМАЦИЈЕ КОЈЕ СУ ОБЈАВЉЕНЕ ОД СТРАНЕ ПОДНОСИОЦА ПРЕДСТАВКЕ/ПРЕДУЗЕЋА

A. Информација емитована на ТВ каналу подносиоца представке/предузећа

13. Дана 27. новембра 2011. године је ТВ Б92 у 23:00 емитовала следеће вести:

„На списку осумњичених полиције налазили су се, између осталих, бивши министар [Т.М.], помоћница министра [З.П.], државни секретар Министарства здравља [Н.К.] и директор [предузећа Ј., С.М.А.]. Полиција их је осумњичила да су злоупотребили службени положај и омогућили [предузећу Ј.] стицање противправне имовинске користи на штету буџета Србије. Према сазнањима Инсајдера, дванаест имена нестало је са списка осумњичених након консултација полиције са тужилаштвом. Полиција је током преткривичног поступка закључила да постоје основне сумње да је у злостављање умешано четрнаест особа.“

14. Дана 28. новембра 2011. године у 10.00, 18.30 часова и 11 часова, вести на ТВ Б92 су садржале исте прве две реченице које су емитоване дан раније.

15. Дана 29. новембра 2011. године у 18.30 часова и 11 часова, вести на ТВ Б92 емитују следеће, са фотографијом З.П.:

„Осим [С.В., В.Г. и Љ.П.], против којих је поднета кривична пријава и који су ухапшени, ..., на полицијском списку осумњичених су, између осталих, и [Т.М., З.П. и Н.К.] ...”

16. Дана 13. децембра 2011. године у 16 часова, 18.30 часова и 11 часова, вести на ТВ Б92 емитују следеће, са фотографијом З.П.:

„... на списку осумњичених полиције били су, између осталих, бивши министар [Т.М.], његови сарадници [З.П. и Н.К.] ... На крају је поднета кривична пријава само против три лица која су ухапшена...”

17. Дана 14. децембра 2011. године у емисији ТВ Б92 у 18.30 часова објављена је следећа изјава, са фотографијом З.П.:

„... полиција је утврдила да постоји основана сумња да је четрнаест особа учествовало у злостављању, али је кривична пријава на крају поднета против само три особе. Према нашим сазнањима, бивши министар [Т.М.] и његови сарадници [З.П. и Н.К.] су међу осталима изостављени из кривичне пријаве ...”

Б. Публикације на интернет порталу подносиоца/предузећа

18. Од 27. новембра 2011. године објављене су следеће информације под насловом „Инсајдер: Селективна правда?“ на В92.net:

„У преткривичном поступку у вези са вакцинама, полиција је осумњичила [Т.М.] и његове сараднике [З.П. и Н.К. и С.М.А.]. Према сазнањима Инсајдера, на списку оних за које је, према мишљењу полиције, било разлога да се сумња да су учествовали у злоупотребама, нашли су се, између осталих, бивши министар [Т.М.], помоћник министра [З.П.], државни секретар Министарства здравља [Н.К. и директор предузећа Ј., С.М.А.]. Полиција их је исто тако осумњичила да су злоупотребили службени положај и омогућили [предузећу Ј.] стицање противправне имовинске користи на штету буџета Србије. Према сазнањима Инсајдера, дванаест имена нестало је са списка осумњичених након што се полиција консултовала са тужилаштвом... У случају набавке вакцина испада да је полиција фактички одустала од кривичне пријаве против људи за које је и сама закључила да постоји основана сумња да су учествовали у злоупотребама.

19. Исти чланак је садржао и следеће:

„Према сазнањима Инсајдера, бивши министар здравља, његова помоћница министра и државни секретар тог министарства, као и бивши директор [предузећа Ј.], били су на списку од четрнаест лица која су били обухваћени преткривичним поступком који се односи на набавку вакцина против свињског грипа. Иако је јавна тајна да у Србији често долази до хапшења из политичких разлога, односно да се из истих разлога многи штите, ово је сада први доказ да се тако нешто догодило приликом набавке вакцина. Осим [три особе] против којих је поднета кривична пријава и који су ухапшени, полиција је сумњичила још дванаест особа за злоупотребу процеса набавке вакцине.... У Министарству унутрашњих послова постоји чак и службена белешка у којој се наводи да је било притисака да се не обухвате многи осумњичени, односно да се против њих не поднесе кривична пријава. Није јасно зашто би полиција пристала на такав захтев ако је сама утврдила да постоји основ сумње. ... Према закону, када полиција утврди да постоји основ сумње против некога, дужна је да поднесе кривичну пријаву, а на тужилаштву је да одлучи да ли ће пријаву одбацити, затражити додатну истрагу или поступити даље подизањем оптужнице. ... Инсајдер је упутио два дописа Министарству унутрашњих послова са питањем зашто је поднета кривична пријава само против три особе, односно зашто су изоставили дванаест лица за које, према наводима полиције, постоји основ сумње. Нисмо добили никакав одговор! Исто питање послали смо и Специјалном тужилаштву за организовани криминал. [Они] свађују све на Министарство унутрашњих послова и наводе да полиција није прикупила довољно доказа против свих учесника шеме. Тврде да истрага још није завршена, али из њиховог одговора није јасно против кога се истрага води... Одговор из Канцеларије специјалног тужиоца за организовани криминал: „У преткривичном поступку анализирале су радње других лица [умешаних] у спорну набавку вакцина, али се на основу информација и података које је полиција прикупила пре подношења кривичне пријаве није могло закључити да је било основ за покретање поступка против њих. Дакле, осим три наведена лица, нико други није имао статус осумњиченог у овој фази поступка, тако да су сви остали наводи потпуно неосновани и произвољни. Међутим, то не значи да је број осумњичених у овом тренутку коначан. Смисао истраге је да се прикупе сви расположиви докази, те ако исти указују на кривицу других људи, истрага

ће бити проширена и на њих. Цео случај поново изазива сумњу да је правда у Србији селективна јер је резултат истраге у овом тренутку кривична пријава која укључује само део веће приче. Пријаве су поднете против три особе, за које се основано сумња, према информацијама до којих је Инсајдер дошао анализом документације добијене Законом о приступу информацијама, да нису могле да ураде све што им се ставља на терет без знања надређених у надлежним институцијама.

20. У тексту под насловом „Министарство реагује на Инсајдер“ од 27. новембра 2011. године објављена је следећа информација:

„У свом последњем програму у серији „Купопродаја здравља“, Инсајдер је открио да је у преткривичном поступку у вези са набавком вакцине полиција сумњала на [Т.М. и његове сараднике З.П., Н.К. и С.М.А.]”.

В. Захтев З.П. да се објави демант

21. Неутврђеног датума З.П. је затражила од подносиоца да објави следећи демант информације објављене 27. новембра 2011. године (видети горе наведене ставове 13 и 18-19):

„У својој инсајдерској серији Б92 генерално покушава да расветли различите друштвене појаве, што је нешто што се генерално може прихватити и подржати као допринос слободи информисања, али начин на који је [објављена] информација 27. новембра 2011. ... на вестима Б92 и његовом интернет порталу под насловом „Инсајдер: Селективна правда“... Б92 ... се свео на преузимање улоге [и] истражних органа и ... суда, с обзиром на то да се у недостатку довољних чињеница прибегло методама против којих слободна штампа мора снажно да се супротстави, а то су методе саопштавања неистине и непрописног утицаја на судске органе. На тај начин, објављивањем непроверених чињеница, односно чињеница које нису утемељене на чврстим доказима, Б92 доприноси дезинформисању јавности и спроводи јавни линч појединаца, у овом случају мене ... Како је моје име споменуто у негативном контексту у споменутим информацијама које Б92 преноси неосновано, осим што се налази у званичном саопштењу тужилаштва, на које се Б92 не обазире при доношењу сопствених закључака и кројењу истине, а затим ради заштите своје части, угледа и професионалног достојанства са којим сам обављала свој посао искључиво у складу са законом, а пре свега водећи рачуна о заштити јавног интереса, не могу, а да не поднесем приватну тужбу против Б92 због кривичног дела клевете... и давања неприхватљивих јавних коментара о судским поступцима...”

22. Подносилац је објавио само део који се односи на намеру З.П. да покрене поступак против подносиоца.

III. ГРАЂАНСКИ ПОСТУПАК КОЈИ ЈЕ УСЛЕДИО

А. Поступак пред Вишим судом у Београду

23. Дана 27. априла 2012. године је З.П. покренула парнични поступак против подносиоца Вишем суду у Београду тражећи:

(а) накнаду нематеријалне штете, нарочито за душевне болове изазване повредом њене части и угледа због нетачних информација које су Вести ТВ Б92 објавиле од 27. новембра до 14. децембра 2011. године и објављене на В92.net у текстовима „Инсајдер : Селективна правда?“ и „Министарство реагује на Инсајдер“ (погледати горе наведене ставове 13-18 и 20); и

(б) издавања налога подносиоцу да објави пресуду суда и уклони два чланка са свог интернет портала. Она је, посебно, навела да није тачно да је била осумњичена за злоупотребу службеног положаја, односно за било шта друго, нити да је скинута са наводног списка осумњичених због недозвољеног утицаја. Из списка предмета произилази да је неутврђеног датума након тога З.П. проширила свој захтев укључивањем и главног уредника.

24. Подносилац је оспорило тужбу и навео да би њено прихватање представљало тешку повреду права на слободу мишљења и изражавања. Исти је, у суштини, навео да је јавност имала оправдан интерес да буде обавештена о теми и особи о којој је реч. Информација је потекла из службене белешке релевантног државног органа, односно ОБПК-а Министарства унутрашњих послова (видети горе наведене ст. 7-11), до које је подносилац дошао током свог новинарског истраживања о набавци вакцина. Чак и да те информације нису биле тачне и потпуне, подносилац не би требало да сноси одговорност с обзиром на одредбе члана 82. Закона о јавном информисању (видети доле наведени став 43), с обзиром на то да је информација тачно цитирана из документа надлежног државног органа.

25. У току поступка, између осталог, суд је саслушао главног уредника информативног програма подносиоца и новинара који је спровео истраживање за документарну серију. Главни и одговорни уредник је навео да су му два полицајца испоручила службену белешку и да је сматрао да је важно да је објави. Новинар је навео да је З.П. желела да да изјаву, али када ју је (новинарка) контактирала, З.П. је одустала од давања исказа.

26. Виши суд у Београду је 23. октобра 2013. године усвојио делимично пресуду у корист З.П. и наредио подносиоцу да

(а) исплати З.П. 200.000 динара (око 1.750 евра) са законском каматом на име накнаде нематеријалне штете, конкретно за претрпљене душевне болове због повреде части и угледа, и 113.100 динара (око 990 евра) на име трошкова; и

(б) уклони чланак „Инсајдер: Селективна правда?“ са свог интернет портала.

Такође је наложено главном уреднику да објави пресуду. Суд је одбио тужбу З.П. у вези са текстом „Министарство реагује на Инсајдер“.

27. Суд је утврдио да је на назначене датуме подносилац објавио информације у којима се наводи да је подносилац захтева била на списку осумњичених полиције, да је у преткривичном поступку била осумњичена за злоупотребу службеног положаја и да је изостављена из списка осумњичених због притиска Специјалног тужилаштва, због чега против ње није поднета кривична пријава. Суд је такође узео у разматрање остатак онлајн чланка објављеног 27. новембра 2011. године (видети горе наведени став 19). Поред тога, фотографија З.П. је приказана на телевизији без њеног пристанка. Суд је даље утврдио да није поднета кривична пријава нити захтев за спровођење истраге против З.П. између 2003. и 30. маја 2012. године. Подносилац није применио дужну пажњу и стога није открио неистинитост, односно непотпуност дотичне информације, у смислу да није контактирао подносиоца захтева пре него што је објавио информације о питању, нити ју је испитао у том погледу. Уместо тога, подносилац се ослонио на документ са оперативним налазима полиције у преткривичном поступку, који као такав није представљао званични документ надлежног државног органа у смислу члана 82. Закона о информисању. Суд је такође приметио да је подносилац захтева негирала да је у релевантно време била носилац државне и политичке функције и утврдио да подносилац није донео никакав доказ о предметној чињеници. Суд се, између осталог, позвао на члан 3. став 1, члан 9. став 1, члан 79, члан 80. став 1. и члан 82. Закона о јавном информисању и чл. 199. и 200. Закона о облигационим односима (видети ст. 34, 36, 41-43, и 46-47 испод).

Б. Поступак пред Апелационим судом у Београду

28. Подносилац је уложио жалбу 17. марта 2014. године, позивајући се на члан 10. Конвенције и на судску праксу Суда.

29. Апелациони суд у Београду је 5. јуна 2014. године потврдио првостепену пресуду и суштински потврдио њено образложење. Конкретно, суд је утврдио да је пре објављивања предметних информација подносилац имао обавезу да провери њено порекло, тачност и потпуност, што није учинило, ослањајући се уместо тога на службену белешку Министарства унутрашњих послова, која се не може сматрати документом релевантног државног органа у смислу члана 82. Закона о јавном информисању. Кривична пријава би представљала такав документ, али иста никада није поднета против З.П. С обзиром на то да подносилац није поступио у складу са чланом 3. Закона о јавном информисању, суд је одбацио навод истог да је информација добијена из поузданог извора у Министарству унутрашњих послова и објављена због преовлађујућег јавног интереса да се учини доступном. Суд је такође утврдио да позивање подносиоца

на члан 10. Конвенције није било релевантно, с обзиром да би слобода изражавања могла бити ограничена ради заштите права и угледа других, који су такође заштићени чланом 8. Конвенције. Имајући у виду неистините и непроверене информације које су изнете као чињенице да се подносилац захтева налазила на списку осумњичених полиције, да је у преткривичном поступку осумњичена за злоупотребу службеног положаја и да је скинута са списка под притиском Специјалног тужилаштва, суд је утврдио повреду части и угледа подносиоца захтева.

В. Поступак пред Уставним судом

30. Подносилац је уставну жалбу поднео 30. јула 2014. године. Исти се позвао на своју слободу изражавања и релевантну праксу Суда.

31. Уставни суд је 18. маја 2016. године одбио уставну жалбу подносиоца. Уставни суд је утврдио да су предметне пресуде утицале на слободу изражавања подносиоца, али да је уплитање било неопходно ради заштите права и угледа тужиле. Закључено је да су грађански судови, приликом балансирања права тужиле и подносиоца, проценили све релевантне околности и дали јасне и уставно прихватљиве разлоге за своју одлуку. Такође је утврђено да су износ досуђене накнаде и налог да се пресуда објави били сразмерни.

32. Конкретно, тужиле је означена као један од извршилаца кривичног дела злоупотребе службеног положаја, али није процесуирана због притиска тужилаштва на Министарство унутрашњих послова. Уставни суд је утврдио да су предметне информације објављене како би јавност била упозната са дешавањима око контроверзе везане за набавку вакцина против свињског грипа. Уставни суд је такође сматрао да је тужиле била носилац јавне функције и да је степен толеранције који је требало да покаже требало да буде већи, с обзиром да се спорне информације односе на наводне неправилности у њеном раду, а не на њен приватни живот. Изјаве би се могле сматрати чињеницама, чија је тачност и потпуност била подложна провери, али које подносилац није успео да са дужном пажњом провери, нарочито у погледу „притиска“ који су наводно специјални тужиоци вршили на Министарство унутрашњих послова, што је наводно довело до „одустајања“ од кривичног гоњења тужиле. Суд је стога утврдио да закључци Вишег и Апелационог суда – да подносилац не може бити ослобођен одговорности – нису били произвољни.

33. Уставни суд је такође утврдио да је подношењу кривичне пријаве претходила службена забелешка сачињена у комуникацији између надлежне јединице Министарства унутрашњих послова и

Специјалног тужилаштва у преткривичном поступку. Уставни суд је сматрао да је подношење пријаве против три лица резултат заједничког рада Министарства унутрашњих послова и Специјалног тужилаштва, стога се не може основано закључити да је одлука о неподношењу кривичне пријаве против одређених лица била резултат притиска специјалних тужилаца на Министарство. Уместо тога, Специјално тужилаштво је сматрало да није било довољно доказа за отварање истраге у односу на запослене у Министарству здравља, како је наведено у службеној белешци; ово је указивало на то да је Специјално тужилаштво анализирано доказе које је доставило Министарство унутрашњих послова и да је његово мишљење да не постоји основана сумња у погледу одређених лица резултат процене расположивих доказа. Поред тога, у складу са Законом о кривичном поступку који је тада био на снази, државни тужилац је био задужен за руковођење преткривичним поступком, а Министарство унутрашњих послова и други државни органи су морали да поступе по сваком захтеву тужиоца.

РЕЛЕВАНТНИ ЗАКОНОДАВНИ ОКВИР И ПРАКСА

I. РЕЛЕВАНТНИ ДОМАЋИ ЗАКОН

A. Устав Републике Србије (објављен у „Службеном гласнику Републике Србије - („СГ РС“), бр. 98/06).

33. Члан 46. Устава гарантује слободу мишљења и изражавања и слободу тражења, примања и саопштавања обавештења и идеја. Такође предвиђа да слобода изражавања може бити ограничена ако је то неопходно ради заштите угледа других.

B. Закон о јавном информисању (објављен у „Службеном гласнику Републике Србије“ бр. 43/03, 61/05 и 71/09)

34. Члан 3. став 1. је прописивао да ће пре објављивања информација о „догађају, појави или личности“, новинар и одговорни уредник „дужном пажњом“ проверити њено порекло, истинитост и потпуност. Став 2. је предвиђао да новинари и главни и одговорни уредници медија тачно и свеобухватно емитују и објављују информације, идеје и мишљења других.

35. Члан 4. је прописивао да медији могу слободно да објављују идеје, информације и мишљења о „догађајима, појавама и лицима“ за које је јавност имала оправдани интерес да зна, осим ако законом није другачије одређено. Ово је важило без обзира на начин на који су информације добијене.

36. Члан 9. је, између осталог, прописивао да су носиоцима државних и политичких функција ограничена права на заштиту приватности ако је информација важна за јавност с обзиром на чињеницу да лице на које се односи информација врши одређену функцију. Права таквих особа су била ограничена сразмерно оправданом интересу јавности у сваком конкретном случају.

37. Чланом 37. је било прописано да средство информисања не може никога означити као извршиоца кажњивог дела или прогласити кривим за кривично дело у недостатку правоснажне судске или друге одлуке донете у вези са тим.

38. Члан 47. став 1. је прописивао да лице чије право или интерес може бити повређено објављивањем информације може тражити од главног уредника да објави демант, бесплатно.

39. Чланом 57. је било прописано да се одговор и исправка спорне информације морају објавити непромењени, без пропуста и допуна. Дозвољене су биле само неопходне лекторске измене којима није промењено значење.

40. Чланом 58. је било прописано да главни уредник није дужан да објави одговор, односно да суд неће наложити главном и одговорном уреднику да објави одговор ако, између осталих разлога, одговор не садржи изјаву чињеница већ мишљење. Разлози за необјављивање одговора односили су се и на необјављивање дела одговора.

41. Чланом 79. је, између осталог, прописано да свако лице које је претрпело материјалну и/или нематеријалну штету као последица нетачних или непотпуних информација које је објавио један медиј, или због објављивања других информација које крше овај закон, има право на одговарајућу надокнаду, независно од других правних средстава која том лицу стоје на располагању.

42. Члан 80. је, између осталог, прописивао да у случају да су главни и одговорни уредник и оснивач јавног гласила дужном пажњом пре објављивања информације могли да утврде нетачност или непотпуност исте, солидарно одговарају за материјалну и нематеријалну штету проузроковану објављивањем информације. Иста обавеза је такође важила, на пример, када је штета проузрокована „недопуштеним објављивањем“ истините информације (на пример, у вези са приватним животом особе или оптужбама за извршење кривичног дела).

43. Чланом 82. прописано је да новинар, главни и одговорни уредник и власник медија не одговарају за штету ако је неистинита или непотпуна информација тачно саопштена из документа надлежног државног органа.

44. Овај закон је накнадно измењен одлукама Уставног суда и на крају је укинут и замењен другим законима 2014. године.

В. Закон о облигационим односима (објављен у „Службеном листу Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“ бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89, „Службеном листу Савезне Републике Југославије“ („СГ СРЈ“) бр. 31/1993, и „Службеном гласнику Републике Србије“, бр. 18/2020).

45. Члан 154. овог закона прописује различите основе за тражење накнаде штете.

46. Чланом 199. је прописано да у случају повреде права личности суд може наредити објављивање пресуде или исправку публикације, односно може наложити лицу које је проузроковало штету да повуче изјаве које су проузроковале повреду.

47. Члан 200. прописује, између осталог, да свако ко је претрпео страх, физички бол или душевну бол као последицу повреде свог права на углед, лични интегритет, слободу или друга права личности има право да тражи финансијску надокнаду у грађанским судовима и, поред тога, да захтева друге облике обештећења „који би могли да омогуће“ пружање одговарајуће нематеријалне сатисфакције.

Г. Законик о кривичном поступку (објављен у СГ СРЈ бр. 70/2001 и 68/2002, као и у СГ РС бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 85/2005, 49/2007, 20/2009, 72/2009 и 76/2010)

48. Чланови 504а-504в Законика о кривичном поступку који су били на снази у моменту настанка збивања прописују одредбе које регулишу поступак у вези са организованим криминалом, корупцијом и другим изузетно тешким кривичним делима. Кривична дела која се односе на корупцију обухватала су, између осталог, кривично дело злоупотребе службеног положаја, чак и када није извршено од стране организоване криминалне групе. Члан 504в је посебно прописивао да су подаци о преткривичном поступку и истрази за ова кривична дела службена тајна. Службеним лицима или другима лицима који су учествовали у поступку и имали приступ оваквим информацијама је било забрањено обелодањивање истих. Информација се може објавити само уз писмену сагласност надлежног јавног тужиоца или истражног судије.

Д. Закон о Агенцији за борбу против корупције (објављен у СГ РС бр. 97/08, 53/10, 66/11, 67/13, 112/13, 8/15 и 88/19).

49. Члан 2. овог закона је прописивао, између осталог, да је „функционер“ свако лице које је изабрано, именовано или предложено у јавне органе Републике Србије, а да је „јавна функција“ функција у јавном органу Републике Србије или функција на којој се налази лице

изабрано од стране Скупштине, а које се односи на управљање, одлучивање или доношење општих или појединачних одлука.

Ђ. Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја из 2004. године (објављен у СГ РС бр. 120/2004, 54/2007, 104/2009, 36/2010 и 105/2021)

50. Овим законом је прописано право слободног приступа информацијама од јавног интереса које су у поседу органа јавне власти, ради транспарентног остваривања и заштите јавног интереса.

51. Чланом 2. прописано је да је информација од јавног интереса, у смислу овог закона, информација у поседу јавног органа, настала у току његовог рада или у вези са њим, у документарној форми и која се односи на било шта о чему јавност има оправдан интерес да зна. Да би се информација сматрала од јавног интереса није битно да ли је извор био јавни орган или неко друго лице, како је информација пренета, датум њеног настанка, начин на који се сазнало о њој или било која друга слична карактеристика.

52. Члан 9. прописује, између осталог, да органи могу одбити приступ информацијама од јавног интереса ако би такав приступ угрозио, омео или ометао спречавање или откривање кривичних дела или вођење преткривичног поступка.

II. РЕЛЕВАНТНА ДОМАЋА ПРАКСА

53. Влада је доставила релевантну домаћу судску праксу. У периоду од 18. јуна 2007. до 3. марта 2016. године различити првостепени судови у Србији донели су четрнаест пресуда којима је досуђена накнада нематеријалне штете због повреде права лица на углед и част. Све пресуде су потврдили различити другостепени судови у периоду од 5 фебруара 2008. до 18. августа 2016. године. Додељени износи су се кретали између 50.000 и 550.000 динара.

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 10. КОНВЕНЦИЈЕ

54. Подносилац се притуживао да је држава прекршила његово право на слободу изражавања загарантовано чланом 10. Конвенције, нарочито право на саопштавање информација, тиме што му је наложено да плати одштету и трошкове З.П. у парничном поступку.

55. Члан 10. Конвенције гласи:

„1. Свако има право на слободу изражавања. Ово право укључује слободу мишљења и примања и саопштавања информација и идеја без уплитања јавних органа ...

2. Остваривање ових слобода, будући да са собом носи дужности и одговорности, може бити подложно таквим формалностима, условима, ограничењима или казнама које су прописане законом и које су неопходне у демократском друштву... ради заштите угледа или права других...”

А. Допуштеност

56. Суд примећује да ова представка није ни очигледно неоснована нити неприхватљива ни по једном другом основу наведеном у члану 35. Конвенције. Стога се мора прогласити прихватљивом.

В. Основаност

1. Поднесци странака

(а) Подносилац

57. Подносилац је поновио своје притужбе и навео да мешање у његову слободу изражавања није било неопходно у демократском друштву. Предметна информација није била приватно мотивисан напад на З.П. већ верно преношење информација садржаних у документу државног органа. Намера подносиоца није била да наруши њену част и углед, односно право да се сматра невином, већ да саопшти информације које би допринеле расправи од јавног интереса, тј. о неправилностима у јавној набавци АН1N1 вакцина у 2009. години и притисцима усмерених на истражне органе с тим у вези, с обзиром на то да су документи попут службених белешки били пресудни и међу ретким документима из којих су се могле добити било какве информације. Тужила је била јавни службеник и стога је морала бити толерантнија према критикама.

58. Предмет судске тужбе З.П. биле су конкретне информације емитоване у редовном информативном програму и објављене у новинском чланку „Инсајдер: Селективна правда?“ (видети горе споменути став 23). Домаће пресуде се нису се тикале информација садржаних у истраживачкој телевизијској серији, нити у чланку „Министарство реагује на Инсајдер“.

59. Подносилац је тврдио да никада није навео да је З.П. била осумњичена за злоупотребу службеног положаја од стране Специјалног тужилаштва, да је против ње подигнута оптужница или да је дошло до непрописног утицаја на органе за спровођење закона. У свим информацијама које су објављене јасно је наведено да је полиција, а не Специјално тужилаштво, направила списак лица за које се основано сумњало да су извршили кривично дело злоупотреба

службеног положаја у вези са набавком АН1N1 вакцина 2009. године и да је дошло до несугласице између полиције и тужиоца у погледу обима кривичне пријаве. Предметна информација је потекла из службене белешке надлежног државног органа, односно Управе за борбу против корупције МУП-а, чији садржај није оспорен ни у домаћем поступку ни од стране Владе, а које је подносилац прикупио током свог новинарског истраживања о набавци АН1N1 вакцина. Пошто је тачно пренео информацију из документа државног органа, није био дужан да је даље проверава. Објављивањем, подносилац је испунио своју обавезу да саопшти информације од важног јавног интереса. Чак и да информације нису биле тачне, подносилац не би требало да буде проглашен одговорним, у складу са чланом 82. Закона о јавном информисању (видети горе наведени став 43.).

60. Подносилац је тврдио да новинарима треба дозволити одређени степен претеривања или чак провокације, а чињеница да је написано да су „многи заштићени“ било је у складу са слободом изражавања предузећа, посебно пошто је јасно стављено до знања да су те изјаве биле засноване на горе наведеном неслагању између два органа у погледу кривичне пријаве.

61. Чињеница да подносилац није био предмет кривичног поступка не мења чињеницу да је слобода изражавања предузећа била повређена, јер није требало да буде подвргнута никаквом поступку. Финансијски извештај предузећа за 2020. годину (видети горе наведени став 5.) је био ирелевантан јер се није односио на годину када је накнада додељена. Подносилац је одбио да објави део демантија З.П., али само зато што није садржао изјаву о чињеницама, већ њено мишљење о подносиоцу, што није било у складу са чланом 58. Закона о јавном информисању (погледати горе наведени став 40.).

62. Подносилац се позвао на судску праксу Суда, нарочито на *Bladet Tromsø и Stensaas против Норвешке* [Вв] (број 21980/93, ЕСЉП 1999-III), *Colombani и др. против Француске* (број 51279/99, ЕСЉП 2002-V), и *Yordanova и Toshev против Бугарске* (број 5126/05, од 2. октобра 2012. године).

(б) Влада

63. Влада је тврдила да није дошло до повреде члана 10. Конвенције јер је уплитање у слободу изражавања подносиоца било неопходно у демократском друштву, за шта су домаћи судови дали довољно разлога. Подносилац није био предмет кривичног поступка нити је истом наметнута обавеза да докаже тачност вредносног суда. Досуђени износ је одговарао уобичајеној пракси националних судова (погледати став 53. изнад); није био ни прекомеран ни рестриктиван, нити је умањео способност подносиоца да обавља послове, с обзиром на нето профит истог (видети горе наведени став 5.).

64. Влада је оспорила тврдњу подносиоца да се одлуке домаћих судова нису односиле на телевизијску серију или на информације садржане у чланку „Министарство реагује на Инсајдер“ (видети став 58 изнад). Скоро све домаће одлуке су цитирале чланак и телевизијску серију, тако да су наводи у њима били релевантни. У сваком случају, информације су биле део контекста и морале су се узети у обзир.

65. Влада је тврдила да је подносилац објавио нетачне информације, односно да је З.П. прикривала чињеницу да су вакцине већ наручене, да је било директних преговора са другим произвођачем вакцине који је дао много повољнију понуду и да је наложила свом подређеном да прилагоди услове поступка јавне набавке тако да фаворизује једно одређено предузеће. Тиме је лако могао да се створи утисак њене кривице, чиме је повређено њено право на претпоставку невиности, што је кршење члана 37. Закона о јавном информисању (видети горе наведени став 37). Подносилац је такође навео да су Министарство унутрашњих послова и Специјално тужилаштво сматрали З.П. осумњиченом у истрази која је у току, те да није ни оптужена ни кривично гоњена због непрописног утицаја Специјалног тужилаштва на полицију. Претеривање и провокативан језик били су дозвољени само у изражавању вредносних судова, али су то све изјаве о чињеницама које подносилац није проверавао. Провера оваквих тврдњи спадала је у обавезе и одговорности својствене новинарској пракси, посебно оних тврдњи које нису биле садржане у белешци, као на пример да је било непрописног утицаја на органе за спровођење закона. Ово је утицало на приватни и професионални живот З.П. и могло би представљати кршење члана 8.

66. Белешка Министарства, једини документ на који се подносилац ослањало, ни на који начин не подржава тврдње о недоличном утицају. У сваком случају, наведено не треба третирати као релевантно, јер је Специјално тужилаштво било надлежни орган да одлучује да ли је З.П. била осумњичена. Белешка је садржала само резиме оперативних информација прикупљених у предкривичној фази, што се значајно може променити у процесу прикупљања даљих информација. И због тога су судови утврдили да се не ради о документу релевантног државног органа. У сваком случају, национални судови су били у бољем положају од међународног судије да утврде да ли је документ званични документ или не.

67. Влада је навела да се овај случај разликује од случајева на које се позива подносилац (видети став 62 изнад), јер су у тим случајевима подносиоци представке користили оно што су неспорно били званични извештаји, односно релевантне неформалне изјаве дате од стране тужиоца у случају.

2. Оцена суда

(а) Постојање дела уплитања

68. Међу странкама није спорно да је правоснажна грађанска пресуда донета против подносиоца представљала „уплитање јавног органа” у право прво споменутог на слободу изражавања (видети горе наведене ст. 63 и 57; погледати такође *Тешић против Србије*, број 4678/07 и 50591/12, став 64, од 11. фебруара 2014. године).

(б) Да ли је уплитање било прописано законом

69. Суд сматра да је спорно мешање било „прописано законом” у смислу члана 10. став 2. Конвенције, с обзиром на то да је засновано на Закону о јавном информисању и Закону о облигационим односима (видети ставе 41 и ст. 46 - 47 горе). Релевантне одредбе су биле и на одговарајући начин доступне и предвидиве у својој примени, односно формулисане са довољно прецизности да обезбеде појединцу усмерење - ако је потребно уз одговарајући савет (видети, на пример, и међу многим другим органима, *The Sunday Times против Уједињеног Краљевства* (бр. 1), од 26. априла 1979. године, став 49, Серија А бр. 30, и *Karácsony и др. против Мађарске* [ВВ], бр. 42461/13 и 44357/13, ст. 123-25, од 17. маја 2016. године; исто тако погледати у контексту Србије горе цитиран предмет *Тешић*, став 64).

(в) Да ли је уплитање имало легитиман циљ

70. Суд прихвата да је мешање у слободу изражавања подносиоца представке тежило једном од легитимних циљева предвиђених чланом 10. став 2. Конвенције, односно „заштити угледа или права других”.

Оно што је спорно између странака и остаје да се испита јесте да ли је уплитање било „неопходно у демократском друштву”.

(г) Неопходно у демократском друштву

(i) Релевантна начела

71. Општа начела за процену неопходности мешања у остваривање слободе изражавања су изнета на пример, у предмету *Morice против Француске* [ВВ], број 29369/10, став 124, ЕСЉП 2015; *Bédat против Швајцарске* [ВВ], број 56925/08, ст. 48-54, од 29. марта 2016. године; *Меџлис Исламске заједнице Брчко и др. против Босне и Херцеговине* [ВВ], број 17224/11, став 75, од 27. јуна 2017. године; и *SIC - Sociedade Independente de Comunicação против Португала* (број 29856/13, ст. 54-62, од 27. јула 2021. године).

72. Да би испунила своју позитивну обавезу да заштити права једне особе према члану 8, држава ће можда морати до неке мере да ограничи права обезбеђена чланом 10. за другу особу. Када испитује

неопходност тог ограничења у демократском друштву у интересу „заштите угледа или права других“, од Суда се може захтевати да провери да ли су домаћи органи успоставили правичну равнотежу када су штитили две вредности загарантоване Конвенцијом, које могу доћи у сукоб једна са другом у одређеним случајевима, наиме, с једне стране, слобода изражавања заштићена чланом 10. и, с друге, право на поштовање приватног живота како је садржано у члану 8. (погледати случај *Bédat*, став 74, и *Меџлис Исламске Заједнице Брчко и др.*, став 77, оба горе цитирана, као и тамо цитиране референце).

73. Суд је закључио да државе уговорнице имају одређену слободу процене приликом оцене неопходности и обима било каквог мешања у слободу изражавања заштићеном чланом 10. Конвенције. Висок ниво заштите слободе изражавања, уз посебно уско поље слободне процене националних органа, обично се пружа када се спорни коментари односе на питање од јавног интереса (видети *Nilsen и Johnsen против Норвешке* [Вв], број 23118/93, став 46, ЕСЉП 1999-VIII; *Lindon, Otchakovsky-Laurens и July против Француске* [Вв], бр. 21279/02 и 36448/02, став 46, ЕСЉП 2007-IV; и *Morice*, цитирано горе, став 125). У случајевима када су национални органи извагали интересе у складу са критеријумима постављеним у судској пракси Суда, неопходни су јаки разлози ако постоји жеља да се наведено мишљење замени ставом домаћих судова (видети, између осталих релевантних случајева, горе наведен предмет *Bédat*, став 54, са даљим упућивањем). Релевантни критеријуми, када је у питању балансирање између права заштићених чланом 8. и чланом 10. Конвенције, укључују следеће:

- (а) допринос датог чланка или емисије дебати од јавног интереса;
- (б) колико је дотично лице познато и шта је предмет извештаја;
- (в) понашање дотичне особе пре објављивања чланка;
- (г) начин добијања информација и њихова истинитост;
- (д) садржај, облик и последице информација; и
- (ђ) тежина изречене санкције (видети, на пример, *Axel Springer AG против Немачке* [ВВ], број 39954/08, ст. 89-95, од 7. фебруара 2012. године; *Милисављевић против Србије*, број. 50123/06, став 33, од 4. априла 2017. године; и *Милисављевић против Србије*, број 57574/14, став 54, од 25. маја 2021. године).

Наравно, неки од горе наведених критеријума могу имати више или мање важност с обзиром на посебне околности датог случаја (погледати *Satakunnan Markkinapörssi Oy и Satamedia Oy против Финске* [ВВ], број 931/13, став 166, од 27. јуна 2017. године), док се и други релевантни критеријуми могу узети у обзир у зависности од ситуације (видети *Axel Springer SE и RTL Television GmbH против Немачке*, број 51405/12, став 42, од 21. септембра 2017. године).

(ii) Примена ових начела на овај конкретан случај

74. Суд примећује да се овај случај тиче сукоба супротстављених права – с једне стране, поштовања права подносиоца на слободу изражавања, а с друге, права З.П. на поштовање њеног приватног живота – што захтева процену усклађености са начелима постављеним у релевантној судској пракси Суда. Конкретно, емитоване информације и чланак који је објављен од стране подносиоца (видети ст. 13-19 горе) односили су се на: (а) З.П. и наводе да је полиција имала разлога да сумња да је злоупотребила свој службеног положаја у вези са набавком АН1N1 вакцина, (б) нестанак дванаест имена, укључујући и њено, са списка осумњичених полиције након што се полиција консултовала са Специјалним тужилаштвом; и (в) сугестију да су имена нестала са списка због притиска специјалног тужиоца на Министарство унутрашњих послова.

75. Испитујући ТВ пренос и садржај релевантног чланка, Суд сматра да су они могли да наруше углед З.П. и да доведу у питање њено професионално и друштвено окружење. Сходно томе, наводи су достигли потребан ниво озбиљности који би могао да доведе у питање лично уживање права која З.П. има у складу са чланом 8. Конвенције (видети *Axel Springer AG*, цитиран горе, став 83, и *Stanci против Румуније*, број 30390/02, ст. 120-121, од 29. априла 2008. године).

(α) Да ли су дотичне информације допринеле дебати од општег интереса

76. Као што је наведено у горе наведеном ставу 73, висок ниво заштите слободе изражавања, уз посебно уско поље процене националних органа, обично се пружа када се примедбе односе на питање од јавног интереса. Суд је признао постојање таквог интереса, на пример, када се дотична публикација односила на информације о кривичном поступку уопштено (погледати *Dupuis и др. против Француске*, број 1914/02, став 42, од 7. јуна 2007. године, и *July и SARL Libération против Француске*, број 20893/03, став 66, ЕСЉП 2008 (одломци)), информације у вези са одређеним кривичним поступцима (погледати *White против Шведске*, број 42435/02, став 29, од 19. септембра 2006. године, и *Egeland и Hanseid против Норвешке*, број 34438/04, став 58, од 16. априла 2009. године) или информације о напорима власти у борби против криминала (видети *Yordanova и Toshev*, горе цитирано, став 53).

77. Суд је запазио да је Уставни суд приметио да је предметна информација објављена у циљу информисања јавности о догађајима везаним за контроверзе око набавке вакцине против свињског грипа, прихватајући тако, иако донекле имплицитно, да је објављена информација допринела јавној расправи. Суд такође примећује да се спорне информације у овом случају односе на истрагу власти о

наводним неправилностима у набавци АН1N1 вакцина 2009. године. Информација се стога јасно односила на питање од јавног интереса и њихово објављивање је чинило саставни део задатка медија у демократском друштву (видети, *mutatis mutandis*, *Kasabova protiv Бугарске*, број 22385/03, став 56, од 19. априла 2011. године).

(β) Колико је дотично лице познато и шта је предмет извештаја

78. Суд понавља да се мора правити разлика између појединаца и лица која делују у јавном контексту, као политичке или јавне личности. Сходно томе, док јавности непознато приватно лице може тражити посебну заштиту права на приватни живот, исто не важи и за јавне личности, у односу на које су границе критичког коментара шире, с обзиром да се неминовно и свесно појављују јавно и стога морају показати посебно висок степен толеранције (видети *Милосављевић*, горе цитиран, став 59, и тамо цитиране референце). Што се тиче државних органа и државних службеника, Суд је сматрао да су и они, када делују у службеном својству, у неким околностима подложни ширим границама прихватљиве критике од приватних лица (погледати, на пример, *Меџлис Исламске Заједнице Брчко и др*, став 98, и *Morice*, став 131, оба предмета су цитирана горе; видети исто *Lombardo и др. против Малте*, број 7333/06, став 54, од 24. априла 2007. године, и *Romanenko и др. против Руске Федерације*, број 11751/03, став 47, од 8. октобра 2009. године).

79. Суд примећује да је Уставни суд Србије утврдио да је подносилац захтева, у то време помоћница министра здравља, била јавни функционер и да је стога требало да покаже већи степен толеранције с обзиром на то да се предметна информација односи на наводне неправилности у њеном раду, а не њеном приватном животу (видети горе наведени став 32). Суд не види разлог да се не слаже.

(γ) Понашање дотичне особе пре објављивања чланка

80. Суд сматра да овај критеријум није релевантан у околностима овог случаја (видети горе наведени став 73 *in fine*).

(δ) Метода прикупљања информације и њена истинитост

– Метода прикупљања информација

81. Прикупљање информација је суштински припремни корак у новинарству и инхерентни, заштићени део слободе штампе (видети *Satakunnan Markkinapörssi Oy и Satamedia Oy*, горе цитиран, став 128) Ограничење истраживања и истраживачких активности новинара увек захтева најстрожију проверу од стране Суда услед велике опасности у виду покушаја да се ограниче припремни кораци које новинар може да предузме (видети *Damtpatt против Швајцарске*, број 77551/01, став

52, од 25. априла 2006. године). Концепт одговорног новинарства, као професионалне делатности која ужива заштиту члана 10. Конвенције, није ограничен на садржај информација које се прикупљају, односно шире новинарским путем. Тај концепт такође обухвата, између осталог, законитост понашања новинара, укључујући његову или њену јавну интеракцију са властима приликом обављања новинарских функција (погледати *Pentikäinen против Финске* [Вв], број 11882/10, став 90, ЕСЉП, 2015. година).

82. Суд примећује да је у овом предмету у домаћем поступку главни и одговорни уредник навео да је прибавио „службену белешку број 14/11” (видети горе наведене ст. 7-11) од два полицајца (погледати став 25 горе), чији поднесак нико није оспорио. Иако Суд не види разлог да се не сложи са закључком домаћих судова да дотична белешка није званични документ, домаћи судови нису утврдили да је објављивањем дотичне информације подносилац поступило супротно закону о поверљивости (видети *Bladet Tromsø u Stensaas*, горе цитиран, став 71), односно да је објављивање дотичних информација имало било какав утицај на правилну примену правде, укључујући у погледу тајности судске истраге. Суд стога сматра да средства која су коришћена од стране подносиоца за прикупљање копије предметног документа спадају у делокруг слободе истраге својствене пракси професије новинарства (видети, *mutatis mutandis*, *Cumpănă u Mazăre против Румуније* [Вв], број 33348/96, став 96, ЕСЉП 2004-ХІ).

– Тачност информација

83. У контексту слободе изражавања, Суд прави разлику између изјава о чињеницама и вредносних судова. Постојање чињеница се може доказати, док се истинитост вредносних судова не може доказати. Захтев да се докаже истинитост вредносног суда било би немогуће испунити и само би по себи нарушило слободу мишљења. Међутим, тамо где изјава представља вредносни суд, сразмерност уплитања може зависити од тога да ли постоји довољна „чињенична основа“ за оспорену изјаву: ако не постоји, тај вредносни суд се може показати претераним (видети *Јерусалем против Аустрије*, број 26958/95, ст. 42-43, ЕСЉП 2001-ІІ).

84. Суд примећује да је класификација изјаве као једне чињенице или као вредносног суда ствар која првенствено спада у оквиру слободне процене националних власти, посебно домаћих судова (погледати *Pedersen u Baadsgaard против Данске* [ВВ], број 49017/99, став 76, ЕСЉП 2004-ХІ). Суд исто тако понавља да би се направила разлика између чињеничног навода и вредносног суда, потребно је узети у обзир околности случаја и општи тон примедби, имајући у виду да тврдње о питањима од јавног интереса могу, на тој основи,

представљати вредносне судове, а не изјаве о чињеницама (погледати, на пример, *Morice*, горе цитиран, став 126, са даљим упућивањима).

85. У конкретном случају, српски судови су сматрали да су спорне информације (видети став 74 горе) заправо изјаве о чињеницама и као такве подложне доказивању (погледати горе наведене ст. 29 *in fine* и 32). Суд се слаже да су прва два навода (нарочито да је З.П. била међу онима за које је полиција имала разлога да сумња у злоупотребу службеног положаја у вези са набавком АН1N1 вакцина, као и да је 12 имена, укључујући и њено, нестало са полицијског списка осумњичених након што је полиција консултовала Специјално тужилаштво) представљале изјаве о чињеницама. Међутим, сматра да су домаћи судови заузели прилично ограничен став када су карактерисали трећи навод (сугестија да су имена нестала са списка због притиска специјалног тужиоца на Министарство унутрашњих послова, укључујући начелника и заменика начелника Одељење за борбу против организованог финансијског криминала) као изјаву о чињеничном стању. Они нису разматрали онлајн чланак од 27. новембра 2011. године у целини, у позадини очигледно текуће јавне дебате о набавци вакцина. С обзиром да је одговор Специјалног јавног тужиоца на изнете наводе одражавао став потоњег да су разлози за неподизање оптужнице против З.П.-а, односно других јавних функционера, и за подношење кривичних пријава против само још три друга лица, у вези са недостатком доказа, домаћим судовима би се могло замерити што спорну изјаву нису третирали као вредносни суд и што нису испитали да ли би службена интерна белешка могла да пружи бар неку чињеничну основу.

86. Како би доказао истинитост објављених информација, подносилац се позвао на службену белешку ОБПК-а, чиме су јасно потврђене обе чињеничне изјаве. У вези са трећим наводом, подносилац је споменуо „разлоге за сумњу” и „списак осумњичених полиције”, навевши да кривична пријава није поднета против свих лица за које је полиција имала разлога да сумња, што је све тачно и без претеривања (видети горе наведене ст. 13-19). У том контексту, подносилац се исправно позвао на садржај полицијског документа (погледати горе наведене ст. 9-11). Суд примећује да су домаћи судови пропустили да испитају тачност језика који је коришћен од стране подносиоца у том погледу. Ни Министарство, ни домаћи судови ни Влада нису изразили сумњу у веродостојност белешке (упоредити са *Bladet Tromsø* и *Stensaas*, горе цитиран, став 71). Међутим, домаћи судови су сматрали да подносилац није био ослобођен дужности да даље проверава тачност информација (видети став 27, ст. 29 и 32 горе) јер су утврдили да се службена белешка ОБПК-а не може сматрати званичним документом компетентног државног органа и да се као таква може сматрати само кривична пријава.

87. Белешка на коју се подносилац ослањао у овом случају је очигледно била интерна службена белешка (видети горе наведени став 7), која није била јавно доступна (насупротив томе, *mutatis mutandis*, *Godlevskiy protiv Русије*, број 14888/03, став 47 *in fine*, од 23. октобра 2008. године). Суд понавља да, иако интерни званични извештаји могу бити важан извор новинарима, они их не могу у потпуности ослободити обавезе да своје публикације заснивају на адекватном истраживању (видети *Verlagsgruppe Droemer Knaur GmbH & Co. KG против Немачке*, број 35030/ 13, став 48, од 19. октобра 2017. године).

88. Суд с тим у вези примећује да је у току свог новинарског истраживања подносилац контактирао и З.П. лично, Министарство унутрашњих послова и Специјално тужилаштво (видети ст. 25 *in fine* и 19 горе, респективно). З.П. је одбила да да било какву изјаву, Министарство унутрашњих послова уопште није одговорило, а одговор Специјалног тужилаштва је уредно објављен од стране подносиоца (*ibid.*). Суд сматра да се покушајем прибављања верзије догађаја од З.П.-а и Министарства, као и објављивањем одговора Специјалног тужилаштва, мора сматрати да је подносилац настојао да постигне равнотежу у свом извештавању (упоредити *Erla Hlynisdóttir против Исланда*, број 43380/10, став 70 *in limine*, од 10. јула 2012. године). У околностима овог случаја, релевантно је да је подносилац испоштовао своју обавезу ревности приликом провере аутентичности и садржаја полицијске белешке. Чини се да домаћи судови такође нису узели у обзир те аспекте приликом процене да ли је подносилац испунио услове „одговорног новинарства“.

89. Имајући у виду све горе наведено, Суд налази у конкретним околностима овог случаја да се подносилац не може критиковати због тога што није предузео даље кораке да утврди истинитост спорних навода. Суд је задовољан што је подносилац деловао у доброј вери и са марљивошћу која се очекује од одговорног новинара који извештава о стварима од јавног интереса. Додатни фактор од посебног значаја у овом случају је витална улога „јавног чувара“ коју штампа обавља у демократском друштву. Иако не може да прекорачи одређене границе, посебно у погледу угледа и права других, ипак је њена дужност да преноси – на начин у складу са својим обавезама и одговорностима – информације и идеје о политичким питањима и другим питањима од општег интереса (видети *Cumprăni u Mazăre*, горе цитиран предмет, став 93, са даљим упућивањем). Суд мора да примени најпажљивију контролу када, као у овом случају, санкције наметнуте од стране државног органа могу да обесхрабре учешће штампе у дебатама о питањима од легитимног јавног интереса (видети, између осталих ауторитета, *Tønsbergs Blad A.S. u Haukom против Норвешке*, број 510/04, став 88, од 1. марта 2007. године). Суд би такође нагласио да ако национални судови примењују превише ригорозан приступ у

процени професионалног понашања новинара, новинари би могли бити неоправдано одвраћани од обављања своје функције информисања јавности. Судови стога морају узети у обзир вероватан утицај својих пресуда не само на појединачне предмете, већ и на медије уопште. Њихово поље слободне процене је стога ограничено интересом демократског друштва да омогући штампи да одигра своју виталну улогу у преношењу информација од озбиљног јавног интереса (видети *Yordanova и Toshev*, став 55, и референце које су тамо цитиране, и *Kasabova*, став 55, оба случаја цитирана горе).

(е) Садржај, облик и последице информације

90. Суд примећује да су домаћи судови пресудили против подносиоца у вези са одређеним информацијама које су емитоване у његовим информативним програмима и објављене у интернет чланку (видети горе наведене ст. 26, 29, 31 и 74).

91. Такође примећује да подносилац никада није извештавао о следећем: (а) да је против З.П. поднет захтев за спровођење истраге, односно кривична пријава; (б) да је била извршилац неког кривичног дела; или (в) да ју је Специјално тужилаштво сматрало осумњиченом, супротно налазима првостепеног суда и Уставног суда и супротно тврдњама Владе (видети горе наведене ст. 27, 32 и 65 респективно).

92. Из списка предмета није јасно да ли су и други наводи изнети у белешци са којима је Влада упозната (да је З.П. прикрила чињеницу да су неке вакцине већ наручене; да је било директних преговора са другим произвођачем вакцине који је дао повољнију понуду и/или да је наложила свом подређеном да прилагоди услове поступка набавке тако да фаворизује једно одређено предузеће – видети горе наведени став 65) објављени од стране подносиоца, и уколико јесу, када и где. Довољно је, међутим, напоменути да се парнични захтев З.П. није односио на те конкретне наводе (видети став 23 горе), као ни досуђена накнада или налог за уклањање информација.

93. Суд понавља да је легитимно да се посебна заштита осигура тајности судске истраге с обзиром на улог у кривичном поступком, како за спровођење правде, тако и за право лица под истрагом да се сматрају невиним (погледати *Dupuis и др*, горе цитиран, став 44). Суд истиче да је тајност истраге усмерена на заштиту, с једне стране, интереса кривичног поступка, предвиђањем ризика од прећутног договора и могућности манипулисања или уништавања доказа, а са друге стране, интереса оптуженог, нарочито из угла претпоставке невиности и, уопштеније, личних односа и интереса оптуженог. Таква тајност је такође оправдана потребом да се заштите процеси формирања мишљења и доношења одлука у правосуђу (видети *Bédard*, цитиран горе, став 68, и *Brisic против Румуније*, број 26238/10, став 109, од 11. децембра 2018. године). Суд такође понавља, међутим, да

би било незамисливо сматрати да је недопуштено имати претходне или истовремене расправе о предмету судског поступка на другом месту, било у специјализованим часописима, у општој штампи или у јавности у целини. Средства информисања имају задатак да преносе такве информације и идеје: а јавност исто тако има право да их прими (видети *Dupuis и др*, цитиран горе, став 35 *in limine*).

94. Суд с тим у вези напомиње да је до тренутка објављивања информација о којима је реч у овом предмету, полицијска истрага, која је започета око две године и осам месеци раније, достигла „завршну фазу“ и да су све неопходне провере спроведене (видети горе наведени став 8 *in fine*). Такође примећује да чак ни домаћи судови нису заузели став да је објављивање дотичне информације са собом повлачило инхерентни ризик да се на било који начин утиче на ток поступка, односно да је ометало право З.П. на претпоставку невиности (упоредити са предметом *Bédard*, горе цитиран, став 69 *in fine*; погледати горе наведене ст. 26-27, став 29, и ст. 31- 33).

95. Што се тиче начина на који су наводи против З.П. представљени у чланцима, Суд понавља да се предмет не бави формулацијом датих изјава од стране Суда или националног суда, већ да ли су оне изашле из оквира одговорног новинарства (видети *Yordanova и Toshev*, предмет цитиран горе, став 53). Имајући у виду наведене наводе (видети горе наведене ст. 13-19), Суд сматра да подносилац није прешао границе одговорног новинарства.

(ст) Тежина изречене санкције

96. На крају, Суд мора да се увери да санкције којима је подносилац подрвргнут нису нарушиле равнотежу између слободе изражавања и потребе истог да се заштити углед З.П.-а (видети *Rumyana Ivanova против Бугарске*, број 36207/03, став 69, од 14. фебруара 2008. године).

97. Суд примећује да је у овом случају подносиоцу наложено да плати 1.750 евра на име нематеријалне штете и 990 евра на име трошкова. Штавише, наложено је предузећу да uklони чланак са свог интернет портала и да објави предметну домаћу пресуду (видети горе наведени став 26).

98. Суд понавља, када су у питању новчане казне, релативно умерена природа ове врсте санкција не би била довољна да негира ризик од застрашујућих ефеката на остваривање права на слободу изражавања (погледати *Anatoliy Yeremenko против Украјине*, број 22287/08, став 107, од 15. септембра 2022. године). Такође је наглашено да, с обзиром на висок ниво заштите који ужива штампа, морају постојати изузетне околности да би новине биле легитимно обавезне да објаве, на пример, повлачење, извињење или пресуду у случају клевете (види *Melnychuk против Украјине* (одл.), број

28743/03, ЕСЉП 2005-IX и *Eker против Турске*, број 24016/05, став 45, од 24. октобра 2017. године).

99. Понављајући свој став о ефекту замрзавања који страх од санкција може имати на остваривање слободе изражавања (видети, *mutatis mutandis*, *Wille против Лихтеништајна* [Вв], број 28396/95, став 50, ЕСЉП 1999-VII, и *Nikula против Финске*, број 31611/96, став 54, ЕСЉП 2002-II), упркос томе што подносилац није нагласио било какве потешкоће у вези са исплатама износа потребних да би се спровеле судске пресуде, Суд сматра да би, у датим околностима, изречена санкција могла да има одвраћајући ефекат на остваривање права подносиоца на слободу изражавања (видети, на пример и *mutatis mutandis*, *Monica Macovei против Румуније*, број 53028/14, став 96, од 28. јула 2020. године, и *Stanci и др. против Румуније*, број 22953/16, став 148, од 18. октобра 2022. године, и тамо цитиране ауторитете).

(Џ) Закључак

100. Суд примећује да су домаћи судови признали да је овај случај укључивао сукоб између права подносиоца да преноси информације и идеје и права З.П. на заштиту свог угледа и достојанства (видети горе наведени став 31). Такође су признали, додуше донекле имплицитно, да је објављена информација допринела јавној расправи, и, још експлицитније, да је З.П. била јавни функционер и као таква је требала да покаже већи степен толеранције (видети став 32 горе). Међутим, приликом испитивања случаја, домаћи судови нису узели у обзир: (а) тачност језика подносиоца; (б) онлајн чланак од 27. новембра 2011. године у целини, у позадини очигледно текуће јавне дебате о набавци вакцина, у току процене да ли је једна од тврдњи била изјава о чињеницама или вредносни суд; или (в) чињеницу да је подносилац контактирао З.П., Министарство унутрашњих послова и Специјално тужилаштво, како би им била пружена прилика да изнесу своју верзију догађаја (видети горе наведене ст. 86 и 88). Коначно, они су заузели изричит став да је позивање подносиоца на своја права из члана 10. било ирелевантно с обзиром на права З.П. из члана 8. (видети став 29 горе), чиме нису успели да уравнотеже право З.П. на заштиту свог угледа против права подносиоца на слободу изражавања.

101. Суд налази у конкретним околностима овог случаја да се подносилац не може критиковати због тога што нису предузети даљи кораци ради утврђивања истинитости спорних навода, те је уверен да је деловање подносиоца било у доброј вери (видети горе наведени став 94) и са дужном пажњом која се очекује од одговорног новинара који извештава о стварима од јавног интереса (погледати горе наведене ст. 82 и 85).

102. Суд такође сматра да с обзиром на пропуст да се испитају елементи предмета који су били неопходни за процену усклађености

подносиоца са својим „дужностима и одговорностима“ према члану 10. Конвенције, као и с обзиром на пропуст да се пружи релевантни и довољни разлози за то да би оправдало уплитање, не може се рећи да су домаћи судови адекватно „применили стандарде који су били у складу са начелима садржаним у [тој одредби]“, односно да су „засновали своје одлуке на прихватљивој процени релевантних чињеница“ (видети, *mutatis mutandis*, *Ringier Axel Springer Slovakia, a.s. против Словачке* (бр. 2), број 21666/09, став 54, од 7. јануара 2014. године и *Terentyev против Русије*, број 25147/09, став 24, од 26. јануара 2017. године, и тамо цитирани органи). У овим околностима чињеница да је поступак био парнични а не кривични по природи не умањује значај тог пропуста домаћих судова.

103. Суд сматра да су домаћи судови прекорачили уско поље процене које им је дато ограничавањем дискусије о питањима од јавног интереса (видети судску праксу цитирану у ст. 73 и 76 горе, као и закључак до којег је Суд дошао у ставу 77 горе). Стога се мора закључити да је уплитање било несразмерно циљу којем се тежило и да није „неопходно у демократском друштву“ у смислу члана 10. став 2. Конвенције (видети, *mutatis mutandis*, *Lombardo и др*, став 62, и *Anatoliy Yeremenko*, ст. 106-07, оба горе цитирана).

104. Сходно томе, дошло је до кршења члана 10. Конвенције.

II. ПРИМЕНА ЧЛАНА 41. КОНВЕНЦИЈЕ

105. Члан 41. Конвенције гласи:

„Када Суд утврди кршење Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној страни.“

A. Штета

106. Подносилац је тражио 313.100 српских динара (RSD) (око 2.740 евра (EUR) – видети горе наведени став 26), као и затезну камату на име материјалне штете, што одговара накнади и трошковима истог у вези са исплатом З.П. у домаћем поступку. Предузеће је такође тражило 2.500 евра на име нематеријалне штете.

107. Влада је навела да захтев подносиоца у погледу материјалне штете није поткрепљен адекватним доказима и стога неоснован, те да је тужбени захтев у погледу нематеријалне штете неоснован, прекомеран и неразуман.

108. Суд досуђује подносиоцу 2.740 евра на име материјалне штете и 2.500 евра на име нематеријалне штете, као и све порезе који би могли бити зарачунати.

Б. Трошкови и издаци

109. Подносилац је исто тако тражио 340.050 динара (око 2.800 евра) на име трошкова и издатака (205.050 динара за трошкове и издатке настале пред домаћим судовима и 135.000 динара за оне настале пред Судом).

110. Влада је оспорила потраживање подносиоца као делимично непоткрепљено, а делом непотребно настало. У сваком случају, тражени износ је био неразуман.

111. Према судској пракси Суда, подносилац има право на повраћај трошкова и издатака само у оној мери у којој је доказано да су стварно и нужно настали и да су разумни у погледу количине. У овом случају, имајући у виду документе које поседује и горе наведене критеријуме, Суд сматра разумним да додели подносиоцу износ од 2.400 евра, који покрива трошкове по свим тачкама, као и сваки порез који би могао да буде зарачунат подносиоцу.

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА, СУД, ЈЕДНОГЛАСНО,

1. *Проглашава* представку прихватљивом;
2. *Сматра* да је дошло до повреде члана 10. Конвенције;
3. *Сматра*
 - (а) да Тужена треба да плати подносиоцу, у року од три месеца од дана када пресуда постане правоснажна у складу са чланом 44. став 2. Конвенције, следеће износе, које би требало претворити у валуту Тужене по стопи која се примењује на дан извршења:
 - (i) 2.740 евра (две хиљаде, седам стотина и четрдесет евра), као и било који порез који се може наплатити у вези са материјалном штетом;
 - (ii) 2.500 евра (две хиљаде и пет стотина евра), као и било који порез који се може наплатити у вези са нематеријалном штетом;
 - (iii) EUR 2.400 (две хиљаде и четири стотине евра), као било који порез који се може наплатити подносиоцу у вези са насталим трошковима и издацима;
 - (iv) да од истека наведених три месеца до измирења, камата на горе наведене износе мора бити платива по стопи која је једнака граничној активној каматној стопи Европске централне банке током периода неиспуњавања обавеза, плус три процентна поена;
4. *Одбацује* остале захтеве подносиоца за правично задовољење.

ПРЕСУДА У ПРЕДМЕТУ РАДИО-ДИФУЗНО ПРЕДУЗЕЋЕ Б92 АД ПРОТИВ СРБИЈЕ

Састављено на енглеском језику и прослеђено у писаном облику 5. септембра 2023. године, у складу с правилом 77. ст. 2. и 3. Пословника о раду Суда.

Andrea Tamietti
секретар Одељења

Gabriele Kucsko-Stadlmayer
председник